

Vážení čtenáři,

podíváme-li se na jednotlivá čísla minulých ročníků revue *Paměť a dějiny*, nalezneme na jejich stránkách řadu mužských hrdinů (popřípadě antihrdinů), hrdinek (či jejich opaků) je zde výrazně méně. Stalo se zvykem, že většina čísel je věnována jednomu tématu. Redakční rada, složená výhradně ze zástupců mužské části populace, se shodla na tom, že tématem čtvrtého čísla sedmého ročníku revue bude gender a ženská otázka.

Ženy v době nadvlády totalitních režimů v Československu dosáhly mnoha úspěchů v emancipační rovině, tato emancipace však přicházela shora dle potřeb vládnoucí garnitury a vedla k rozpadu tradičního modelu celistvé rodiny. Studie obsažené v novém čísle revue *Paměť a dějiny* přinášejí v tomto směru řadu podnětných a zajímavých myšlenek.

První příspěvek Květy Jechové přiblíží základní aspekty vývoje spolkové činnosti žen v období vlády komunistického režimu. Samostatná ženská organizace rozhodně nezapadala do představ komunistických funkcionářů, navíc při její obnově po druhé světové válce, kdy se prezentovala jako nestraničká, stanula v jejím čele Milada Horáková. Očista po únoru 1948 nezávislé ženské hnutí prakticky zlikvidovala, v následujících desetiletích režim kolísal mezi předstíráním, že ženská otázka neexistuje, a snahou o vytvoření jednotné celostátní organizace žen, která by posloužila jako nástroj pro řízení ženské části populace.

Historik Ivo Cerman ve své studii vykresluje první portrét ženy v tomto čísle. Jeho hrdinka Božena Komárková prochází dvacátým stoletím s rovnými zády, odmítá se skloubit před jakoukoli totalitou, ať hnedou či rudou, celý život vede boj za lidská práva, pomáhá jí přitom víra v Boha.

Markéta Doležalová využívá své hrdinky, sestry Anežky Antonie Witkové, k tomu, aby na jejím osudu přiblížila represivní a justiční tlak komunistického režimu na ženskou řádu ve snaze o rozšíření vlastní mocenské a majetkové základny.

Jaká byla za normalizačního režimu, který je znám svou propopulační politikou, sociální situace matek samoživitelek, přibližuje Šárka Rámišová, přičemž svá tvrzení opírá o konkrétní příklad.

Studie manželů Tichých ukazuje, jak se aspekt gender odrazil v individuálním životě jedné konkrétní ženy.

Za přečtení stojí také dokument, ve kterém Ivanka Le-feuvre srovnává své dojmy z Francie, kam nuceně odešla, a z komunistického Československa, přičemž totalitní stát nevyhází – podle očekávání – z tohoto srovnání dobře. Její svědectví je o to zajímavější, že bylo podáno v době normalizace a navíc pro emigranty z Československa.

Rozhovor tohoto čísla vedl Petr Placák s malířkou Ludmilou Padrtovou, jejíž nekonformní tvorbu v době komunistického režimu rozhodně nebylo možné radit do oficiálního umění.

Jerguš Sivoš dokládá, že komunistické bezpečnostní síly byly doménou mužů, ženy zde pouze výjimečně dosáhly výraznějšího uplatnění.

Lukáš Kopecký přibližuje osud Boženy Kropáčkové, statečné ženy, která, ač měla muže ve vězení a doma dvě nedospělé děti, nezaváhala a poskytla za války útočiště veliteli čs. parašutistů Adolfu Opálkovi.

Příběh dvacátého století v podání Jana Dvořáka nás zavede ze severočeského Mostu až na sovětskou Ukrajinu třicátých let. Čtenář se tu může seznámit s tragickou historií příslušníků české inteligence, především učitelů, na počátku období tzv. Velkého teroru. Studii doplňuje poutavý rozhovor Jana Dvořáka a Adama Hradilka s dcerou Antonína Vodseďálka, hlavního

hrdiny tohoto smutného příběhu.

Do první poloviny padesátých let, kdy na našem území probíhal intenzivní boj zpravodajských služeb, se vrátíme ve studii Jiřího Řezníčka.

V době, kdy termíny gender a ženská otázka zaznívají doslova ze všech stran, je dobré si připomenout, jak tomu bylo v nedávné minulosti. Gender totiž není jen o vztazích mezi pohlavími, je také součástí našeho chování, jazyka, kterým mluvíme, i náhledu na svět, je zakódován hluboko v naší psychice a tvoří nezanedbatelnou část naší osobnosti. Je tedy důležitou a neoddiskutovatelnou součástí lidské historie. A je nutno podotknout, že ke zkoumání tady zbývá ještě mnohé.

Milan Bárta

